

PBL Kompetencer, Relationer og Employability

Udvikling af feedbackstrukturer til understøttelse af ansvar for egen læring i
praksisorienterede projektforsøg

Annette Rasmussen, Institut for læring og filosofi, SAMF, anra@learning.aau.dk

Stine Bylin Bundgaard, Institut for læring og filosofi, HUM, sbb@learning.aau.dk

Elisabeth Lauridsen Lolle, Institut for læring og filosofi, HUM, lolle@learning.aau.dk

Reimer Ivang, Institut for økonomi og ledelse, SAMF, ivang@business.aau.dk

Ina Drejer, Institut for økonomi og ledelse, SAMF, id@business.aau.dk

Margit Saltofte, Institut for læring og filosofi, HUM, margit@learning.aau.dk

Lars Bo Henriksen, Institut for planlægning, TECH, lbh@plan.aau.dk

Anna Lindorf Bomholt, Institut for læring og filosofi, SAMF, annab@learning.aau.dk

1. Introduktion

Flere af AAUs kandidatuddannelser er tilrettelagt således, at de studerende på 9. semester får særlige muligheder for at udvikle arbejdsrelaterede kompetencer i praksiskontekster. Dette projekt omhandler PBL-projektforløb, som indebærer udvikling af sådanne kompetencer i professionelle praksiskontekster i ind- eller udland på følgende kandidatuddannelser:

- kandidatuddannelsen i lærings- og forandringsprocesser (LFP) ved Institut for læring og filosofi, hvor de studerende på 9. semester skal arbejde med såvel læringsportfolio som empirisk projektarbejde i et samspil med en praksiskontekst.
- kandidatuddannelserne i international business economics og international marketing ved Institut for Økonomi og Ledelse, hvor de studerende på 9. semester har mulighed for at gennemføre et virksomhedsprojekt hvor teorier og metoder fra uddannelsen kombineres med praktik/praksis¹ i virksomheder og organisationer (i Danmark eller udlandet).
- kandidatuddannelsen i teknoantropologi ved Institut for planlægning, hvor de studerende på 9. semester skal udføre et case-baseret projekt i en ekstern organisation/virksomhed med henblik på at løse avancerede teknoantropologiske udfordringer i en professionel kontekst.

Projektets udviklingsigte er at afprøve metoder, der kan understøtte de studerendes refleksion over og dokumentation af deres kompetenceudvikling og relationer i forbindelse med deres PBL-projektsamarbejder med virksomheder og organisationer i ind- og udland.

Det indebærer en fokusering på at dokumentere de kompetencer og relationer, som de studerende udvikler i forbindelse med PBL-/projektforløbet i praksiskonteksten. Udviklingen af kompetencer og relationer antages således at have en særlig betydning for de studerendes employability. Derfor sigter projektet på at udvikle refleksions- og evalueringsredskaber, der kan indfange de studerendes kompetenceudvikling og employability på kandidatuddannelsernes praksisorienterede PBL-/projektforløb.

Som baggrund for dette udviklingsigte indebærer projektet undersøgelser af:

1. Hvilken betydning har praksissemestrenes PBL-forløb for de studerendes udvikling af kompetencer og relationer – og dermed for deres employability?
2. Hvilken rolle spiller praktik eller praksissemestrenes PBL-forløb og feedbackprocesser som støtte for ansvar for egen læring og det eksemplariske aspekt?

¹ Begreberne praksis og praktik vil i det følgende blive anvendt som overlappende betegnelser for det forhold, at de studerende i en periode under studiet opholder sig i en praksisnær kontekst. Normalt anvendes praktikbegrebet om et længerevarende kontraktligt forhold, hvor den studerende gennemgår en form for oplæring i virksomheden, mens et praksisophold er kortere og ikke vil være fokuseret på en egentlig oplæring. Vi vil ikke i denne rapport skelne mellem, om der er tale om et praktik- eller praksisophold, idet vi ikke her går ind i en nærmere behandling af denne forskel.

Vi anvender i projektet en kombination af undersøgelsesmetoder til at indhente data og besvare disse overordnede forskningsspørgsmål. Det indbefatter *allerede registrerede data* i form af projektkontrakter til at kortlægge de studerendes praksissteder, *survey-data* omkring praksis/praktiksteder besvaret af studerende i 2018; tre *fokusgruppeinterview* gennemført med studerende fra alle uddannelserne i maj 2018, to *gruppeinterview* med studerende fra LFP gennemført i december 2018; *interview* med tre praksis-/praktik-arbejdsgivere fra hver af uddannelserne gennemført i løbet af 2018, og *design, udførsel og observation* af nye refleksions- og feedbackformer på udvalgte uddannelser.

Behandlingen og besvarelsen af de ovennævnte forskningsspørgsmål afrapporteres her som følger. I afsnit 2 skitserer vi intentionerne med praksissemestrene, som de fremgår i bl.a. studieordninger og semesterbeskrivelser på uddannelserne. I afsnit 3 kortlægger vi, hvilken type organisationer der inddrages på praksissemestrene og deres geografiske placering, hvad de studerende beskæftiger sig med i praksisforløbet, og hvordan de ser samspillet mellem dette og studiernes læringsmål. I afsnit 4 bringer vi resultater af interview med arbejdsgivere omkring de studerendes PBL-forløb i praksis. I afsnit 5 opsummerer vi på de studerendes refleksioner over læring i praksis-/praktikforløbene. I afsnit 6 beskrives og analyseres de afprøvede refleksions- og feedbackformer, og i afsnit 7 samler vi op ved at konkludere og perspektivere på projektets udviklingsigte og undersøgelsesspørgsmål.

2. Intentionerne med praksis-/praktikmoduler på uddannelserne

På kandidatuddannelsen i *Læring og Forandringsprocesser (LFP)* er det overordnede tema på 9. semester 'Læring og forandring i praksis'. De studerende "gennemfører et projektorienteret forløb på baggrund af hvilket, der udarbejdes et projekt, hvori indgår empirisk arbejde med læring og forandring i praksiskontekster i ind- eller udland." (Studieordning, LFP, §8, stk. 9). Konkret kan det enten foregå enten som et projektorienteret forløb i en praksis i Danmark eller i udlandet, eller de kan læse et meritgivende modul på et universitet i udlandet. Praksisforløb har en vægtning på 20 ECTS point, og de skal de udarbejde en projektrapport, som de skal til mundtlig eksamen i. Modulet på et udenlandsk universitet skal have en vægtning på 10 ECTS point, i kombination med en skriftlig besvarelse af en stille opgave samt deltagelse i en mundtlig eksamen med en vægtning på 10 ECTS.

Praksisforløbet skal som et minimum svare til 4 ugers fuldtidspraksis. Forløbet må gerne strække sig over længere tid og behøver ikke at være fuldtids. De studerende finder selv deres praksissted og får etableret en aftale med stedet. Undervisningen har fokus på samspillet mellem teori og praksis, hvilket bl.a. inkluderer etnografisk arbejde, interventionsarbejde, viden om forskellige roller og deres betydning for forandringsprocesser i praksis. De studerende skal til mundtlig eksamen på baggrund af en projektrapport, der foruden at fortælle om forløbet også analyserer en selvvalgt problemstilling. Foruden projektrapporten skal den studerende skrive en artikel om projektets fund til organisationen.

De studerende som vælger et forløb et på udenlandsk universitet skal selv finde både universitet og modul. Som for praksisforløbet afsluttes universitetsforløbet med en mundtlig eksamen på

baggrund af en projektrapport, som er mindre i omfang samt en artikel til organisationen om en et emne inden for modulets tema. Langt den overvejende del af de studerende vælger dog et praksisforløb, især fordi det kan være svært at finde et 10 ECTS modul, der passer ind i studiet.

På *IBE* og *IM* kan de studerende på 9. semester vælge mellem følgende fire muligheder:

1. Gennemføre et semesterprojekt med virksomhedstilknytning, typisk i form af et trainee-/praktikforløb på 3-5 måneder i en virksomhed eller organisation i enten Danmark eller udlandet.
2. Udarbejde et semesterprojekt uden virksomhedstilknytning.
3. Følge et semester som udvekslingsstuderende ved et udenlandsk universitet.
4. Følge et semester ved et andet dansk universitet eller under et andet program på Aalborg Universitet.

Der er således intet krav om, at de studerende skal gennemføre et praksisforløb i løbet af semesteret.

Målet med praksisforløbet er, "at den studerende kan omsætte indlæringen fra 1. og 2. semester i et virksomhedsprojekt som en forløber for kandidatafhandlingen i det efterfølgende semester [...]. Et projektorienteret studieforløb afsluttes med udarbejdelse af en projektrapport. Projektrapporten tager udgangspunkt i de konkrete opgaver inden for international marketing [/internationale opgaver], som den studerende har været med til at løse i virksomheden eller organisationen. Projektrapporten, der danner udgangspunkt for eksamen, skal dokumentere de teoretiske og metodiske overvejelser, der ligger bag opgavernes løsning samt vurdering og valg mellem alternative løsninger" (gældende studieordninger à 2016). Semesterprojektet vægter 30 ECTS.

På *Teknoantropologi (TANT)* har de studerende på 9. semester tre muligheder². De kan således vælge mellem:

- 1) at lave et udviklingsprojekt som aktionsforskning
- 2) at lave et undersøgelsesprojekt som et etnografisk feltarbejde, eller
- 3) at lave et projektorienteret forløb i en virksomhed.

² Dette beskrives på følgende måde i semesterbeskrivelsen: The 3rd semester is focused on bringing Techno-Anthropological knowledge, skills, and competencies in action in real live settings with socio-technological changes as core issues— either by engaging in developmental projects in external organizations (internship) or by doing and anthropological field work project, or by engaging in an action research approach project. In this semester students have the opportunity to try out planning and completing interventions and/or observations and bringing into play the Techno-Anthropological theories, methods and approaches that they have acquired during the study at the 1. and 2. Semester of the master's program. Furthermore, the 3. semester gives the students opportunities to experiment with these methods in real live in order to qualify their familiarity with Techno-Anthropological approaches that can be put to use as they complete their studies during the 4. semester. Students can choose between the three project options as specified in the next section. Furthermore, students project activities are supported by a mandatory course that helps them to act reflexively in their projects.

3. Gennemførelse af praksisforløbene på uddannelserne

De studerendes gennemførelse af praksisforløb er analyseret nærmere ved hjælp af to typer af data:

1. Der er i juni 2018 gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt studerende, der i efteråret 2017 gik på 9. semester på en af de fire deltagende kandidatuddannelser. Spørgeskemaundersøgelsen består af et engelsk og et dansk spørgeskema, og er gennemført ved hjælp af SurveyXact. I alt 86 studerende deltog i undersøgelsen, hvilket giver en svarprocent på i alt 30%.
2. Data fra praksiskontrakter med oplysninger om de studerende samt praksisstedet, herunder navn og type af organisation, er systematisk indsamlet. Registreringer er dog ikke tilgængelige for Teknoantropologi.

Registreringerne for International Business Economics, International Marketing og Lærings- og Forandringsprocesser viser, at der ikke er tegn på en stor skævhed mellem kontraktregistreringerne for efteråret 2017 og besvarelserne på spørgeskemaundersøgelsen, når det kommer til fordelingen på praksis mellem offentlige og private praksissteder (for uddybende analyser af de kvantitative data se temanotat 1).

Hvor foregår praksis?

For Lærings- og Forandringsprocesser foregår 2/3 af praksisforløbene i enten en offentlig virksomhed/organisation eller ved en NGO eller lignende – dette viser sig at gælde på tværs af uddannelsesstederne i Aalborg og København.

På både International Business Economics og International Marketing har langt størstedelen af de studerende gennemført et semesterprojekt med virksomhedstilknytning i en privat virksomhed.

For Teknoantropologi viser spørgeskemabesvarelserne, at der på tværs af uddannelsesstederne i Aalborg og København er en ligelig fordeling af besvarelser fra studerende i praksis i en offentlig og en privat organisation. Her er foreligger der som nævnt ikke en samlet oversigt baseret på praksiskontrakter.

Mens langt hoveddelen af praksisforløbene for studerende på Lærings- og Forandringsprocesser forgår i Danmark, er der for International Business Economics og International Marketing en ligelig fordeling mellem Danmark og udlandet – hvilket er en afspejling af, at disse uddannelser foregår på engelsk, og har en stor andel udenlandske studerende. For de studerende på International Business Economics og International Marketing, der har gennemført deres praksisforløb i Danmark, har praksisstedet for størstedelens vedkommende ligget i Nordjylland, primært Aalborg Kommune. For studerende på Lærings- og Forandringsprocesser har cirka halvdelen været i praksis i en virksomhed eller organisation i Hovedstadsområdet eller øvrige kommuner i Region Hovedstaden. Dette hænger sammen med, at godt halvdelen af de studerende på Lærings- og Forandringsprocesser i 2017 havde

Campus København som deres uddannelsessted. Oplysninger om den geografiske placering af praksisstederne er ikke tilgængelig for Teknoantropologi.

Opgaver under praksisforløbet

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at der er en stor bredde i den type af opgaver, som de studerende udfører i løbet af deres praksis. Den hyppigst nævnte arbejdsopgave er akademiske opgaver eller forskning. Det er primært studerende i praksis i offentlige organisationer, som nævner at have udført denne type opgaver, men det forekommer også i private virksomheder.

Opgaver relateret til pædagogisk udviklingsarbejde og undervisning forekommer også både i det private og i det offentlige. Evalueringsopgaver nævnes derimod udelukkende af studerende, der har været i praksis i en offentlig organisation.

Det er generelt opgaver, som vurderes at have en faglig relevans, der nævnes, dog med en undtagelse, hvor en studerende oplyser at opgaven under praksisforløbet bestod i at gøre rent. Desuden angiver en studerende at mangle kompetencer til at indgå direkte i arbejdsopgaverne, og derfor kom praksisopholdet til at bestå af observation og interview.

Drøftelse af beskæftigelsesmuligheder med praksisstedet

I spørgeskemaundersøgelsen angiver knapt halvdelen af de studerende, at de har drøftet beskæftigelsesmuligheder efter endt studium med praksisstedet. De beskæftigelsesformer, der er drøftet, spænder over studiejob og fast job efter studierne, fuldtidsvikariat, forlængelse af praktikforløb, og tilknytning som underviser på løbende kurser. Fordelingen på uddannelser viser, at studerende på Lærings- og Forandringsprocesser i højere grad end de øvrige studerende får drøftet en mulighed for beskæftigelse, mens det tilsyneladende sker sjældnere for studerende på International Business Economics og International Marketing. En LinkedIn-baseret analyse af studerende fra tidligere årgange viser dog, at en større andel dimittender fra International Business Economics og International Marketing rent faktisk får deres første job efter eksamen i praksisvirksomheden. Kun ganske få Teknoantropologer har svaret på spørgsmålet om drøftelse af beskæftigelsesmuligheder. Går man i detaljer med fordelingen på uddannelsessteder, så fremgår det, at det især er studerende på Lærings- og Forandringsprocesser i København, der drøfter beskæftigelsesmuligheder.

4. Arbejdsgiversyn på PBL i praksis

Aalborg Universitets uddannelser er baseret på principper om problembaseret læring (PBL). Gennem studierne opnår studerende på PBL-baserede uddannelser de studiekompetencer og de problemløsende kompetencer, der forventes af en kvalificeret akademiker, og det er de kompetencer, de tager med sig når de deltager i praksisforløb. Gennem PBL-programmerne har de lært at analysere sig frem til det reelle problem – gennem en problemanalyse finder de ud af, hvad der er det reelle problem de skal arbejde videre med. På baggrund af problemanalysen udarbejder

de studerende en problemformulering, som resten af arbejdet er baseret på. De finder de rigtige metoder og teorier, der kan hjælpe med at analysere og meget gerne løse det pågældende problem. Endelig kan de studerende præsentere resultater, løsninger og konklusioner i deres semesterrapport og ved semestereksamen, hvor de præsenterer hele deres projekt og diskuterer deres projekt med vejlederen og en eksaminator.

I forbindelse med praktikken forholder det sig dog lidt anderledes, for nu er der også det produkt som afleveres til praktikvirksomheden at tage hensyn til. Det vil sige, at der ud over projektrapport og eksamen på universitetet også er en aftager, der måske også gerne ser konkrete resultater i form af løsninger på de problemer som de studerende har arbejdet med i praktikken.

Gennem interviews med arbejdsgivere i virksomheder eller organisationer, der har haft studerende fra Aalborg universitet i praksis/praktik, fremstår dette klart som en succes (for uddybende analyser af disse interviews, se temanotat 2). Det arbejdsgiverne nævner som det vigtigste i forbindelse med praktik/praksis er, at en praktikant kan give virksomheden nye perspektiver og kan tilføje ny teoretisk viden – en viden som virksomheden ikke har tid til at tilegne sig i det daglige. Det vil sige at virksomheden, gennem praktikanten, får adgang til viden som den ellers ville være afskåret fra. Derved får virksomheden et vindue ind til universitetet. For de studerende betyder det samtidig, at de lærer at arbejde med den integration af teori og praksis som var et af målene med PBL. Samtidig oplever mange studerende, at de vokser i løbet af praktik-/praksisopholdet, de finder ud af at de faktisk har lært noget gennem deres studier, og at det er noget der kan bruges til noget.

Når arbejdsgiverne spørges, om der er ting de ønsker forbedret i forbindelse med praktik/praksis, er der dels nogle praktiske forhold de kunne ønske var anderledes, dels nogle indholdsmæssige. De praktiske forhold drejer sig især om kommunikationen med universitetet, der kunne være bedre. F.eks. i forbindelse med kontrakter, tidsplaner osv. Eksempelvis har skoler og skoleforvaltninger et årshjul, der ikke rigtigt passer med universitetets, hvor man arbejder med semestre. De to ting passer ikke altid sammen, da man for at passe et praktikforløb ind i skolernes årshjul skal være ude i meget god tid, det kan nogen gange vanskeligt lade sig gøre midt i et skoleår.

På det indholdsmæssige område efterlyses der fra flere af virksomhederne, at de studerende var mere handlingsorienterede. De studerende opleves som meget stærke på det teoretiske og det analytiske, men nogle står på bar bund når de handlinger, der gerne skulle følge af analyserne, skal sættes i værk. Her efterlyser de på virksomhederne mere selvstændige studerende, der selv kan tage initiativ, og som kan føre projekter helt igennem fra analyse og problemformulering til de faktiske handlinger, der skal løse problemerne.

Hvis Aalborg Universitets PBL-baserede uddannelser i højere grad skal matche virksomhedernes behov, vil der være en stor opgave for universitetet at tage fat på. Ud over principper om problembaseret læring, efterlyser virksomhederne, at de studerende i deres projekter, i højere grad end det er tilfældet i dag, skal fokusere på konkrete løsninger.

5. Refleksioner over læring i praksis-/praktikforløbene

Fokusgruppeinterviewene viser (for uddybende analyser af interviewene med de studerende – se temanotat 4), at de studerendes erfaringer fra praktik-/praksisforløbene udtrykker sig på et meget personligt plan. For nogle studerende har det for eksempel handlet om at håndtere et højt stressniveau, når en opgave skulle være færdig. Andre beskriver situationer med opgaver, der ændrede karakter undervejs og kom til at handle mere om en hel masse små praktiske funktioner i stedet for at være udviklingsrelaterede. Nogle beskriver et forløb, hvor de "bliver smidt ud på dybt vand" og får meningsfulde og lærerige opgaver fra første færd med masser af kollegial opbakning og kompetent sparring. Socialisering og det at blive en del af gruppen på arbejdspladsen bliver også nævnt som et væsentligt punkt for fleste. Det bliver af nogen ligefrem betegnet som noget, der potentielt kan være med til at lette overgangen fra studier til arbejdsliv.

Kobling mellem teori og praksis

For mange af de studerende var der bred enighed om, hvordan koblingen mellem teorien (den almene undervisning på universitet) og erfaringer fra praksis blev opfattet. Flere af de studerende giver udtryk for, at teori og metode i traditionel akademisk forstand ikke spillede den store rolle ude i virksomhederne, hvor de kun var interesserede i de dele, der kunne bruges til at fremme udvikling og salg af de næste produkter. Der hvor koblingen mellem teori og praksis i særlig grad giver mening, er i den studerendes egne refleksioner over læreprocesser, hvor der bliver høstet øget personlige og faglige indsigter gennem den teoretiske viden.

Feedbackstrukturer

Som en del af kandidatuddannelsen LFP er der indlagt feedbackstrukturer, der har til formål at højne de studerendes refleksionsniveau over egen læring samt koble formålet med uddannelsen til en funktion på arbejdsmarkedet (for nærmere beskrivelse se temanotatet om dette). Mange studerende giver udtryk for forvirring over brugen af portfolio. De fleste når langt ind i andet semester (8. semester), før formålet med det går op for dem. Fra at være dagbogsoptegnelser i starten bliver det efterhånden til dybere refleksioner over egen læring og tilegnede kompetencer. Af nogle beskrives portfolio også som en slags diskussionspartner, fordi man skrev projektopgave alene. Der synes at være nogle overordnede forskelle imellem to grupper af studerende: dem med baggrund i en universitetsbachelor og dem med baggrund i en professionsbachelor kombineret med erhvervs erfaring. Den første gruppe finder primært mening i at dokumentere egne læreprocesser og faglige kompetencer, hvor den sidste gruppe nævner udvikling og dokumentation af en faglig identitet, som den primære meningsgivende funktion.

Undervisning

Mange studerende giver udtryk for en oplevelse af undervisningen som uden den helt store relevans (for praksis). De kommer ind på, at indholdet udelukkende synes at være baseret på undervisernes

fornemmelse af, hvad der kunne have betydning. Det omhandlede udelukkende noget metodisk og overordnet og var møntet på, at der skulle skrives en videnskabelig rapport i løbet af semesteret. Diskussioner i grupper nævnes som havende potentiale til at kunne bidrage med noget værdifuldt til læreprocesserne, men "faldt til jorden", fordi de studerendes emner eller engagement i praksisfeltet skulle vise sig at være alt for forskellige. Workshops nævnes også som noget, der godt kunne have potentiale til at blive meningsfulde, hvis timingen af dem havde været bedre.

Overordnet set har de studerende vanskeligt ved at italesætte deres læring og synes at savne feedback på erfaringer og refleksioner i løbet af praksissemesteret. De ser et vist potentiale ved flere af elementerne i undervisningen, men ofte oplever de praktiske og indholdsmæssige begrænsninger for en meningsfuld proces. De studerende kommer ikke i denne sammenhæng ind på værdien af PBL-kompetencer, som de har opnået undervejs i deres studium. Den gruppe der synes at være bedst til at sætte ord på disse kompetencer er de studerende, der kommer ind på kandidatuddannelsen med en længerevarende erhvervs erfaring; de formår i højere grad at perspektivere deres refleksioner ind i mere omfattende erfaringer med praksis.

6. Udvikling af refleksionsstøtte værktøj

De tre uddannelsesområder har forskellige grader af undervisning i, indarbejdelse og anvendelse af portfolio i uddannelsen (se uddybende herom i temanotat 3). Hvor LFP har portfolio som en del af hele uddannelsens struktur samt som et fagligt tema i sig selv, har Teknoantropologi-studerende arbejdet med portfolio i deres feltarbejde på 5. semester, hvis de har taget bachelor uddannelsen forud samt på 9. semester som en strukturering af refleksion i kurset 'Reflexive Project Design'. Business-uddannelserne bliver ikke undervist inden for dette område og har ikke mulighed for undervisning på 9. semester, idet mange tager praktik i udlandet. Derfor har vi på baggrund af erfaringer fra de to andre uddannelser søgt at opbygge en model, som er afprøvet på business-uddannelserne.

Vi har i gruppen arbejdet på at få udviklet et feedback værktøj, der kan tilgodese uddannelser, hvor der under praksis/praktikforløbet ikke er planlagt kursusundervisning, og de studerende for en stor dels vedkommende ikke er i landet i denne periode. IM og IBE har i den forbindelse en god case til at afprøve det feedback struktur, der er oprindeligt er udviklet i forbindelse med indførslen af praksis/praktikforløbene på Teknoantropologi og i sin refleksionsform over læring er inspireret af LFPs Læringsportfolio-tilgang. Begge uddannelsers portfolio-struktur er imidlertid i år blevet udviklet ud fra gensidig inspiration mellem uddannelserne.

På IM og IBE er på 7. semester i efterårssemesteret 2018 blevet afprøvet en pilot version af en refleksionsform, der forbinder sig med CV-arbejdet og opbyggelsen af en fagprofil. Dette sker med Karrierecentret som et mellemlid, idet de ligeledes er opmærksomme på potentialet i denne understøttelse af læring og arbejdsprocesser, der i højere grad er lokaliseret uden for universitetet. Deres interesse er bl.a. at gøre de studerende mere afklarede omkring egne kompetencer og bevidste om, hvilken fagprofil de opbygger.

Feedback-redskabet er oprindeligt udviklet af Margit Saltofte i forbindelse med indførslen af praksis/praktikforløbene på Teknoantropologi-uddannelsen. Det er i sin refleksionsform over læring inspireret af LFPs portfolio-tilgang, hvorfor der er foretaget en komparation mellem uddannelserne. I forbindelse med design af eksperimentets refleksionsform blev der arbejdet videre med at undersøge, hvordan portfolio-arbejdsformer ligeledes kan danne grundlag for en mere procesorienteret og refleksiv forståelse af opbyggelsen af et CV. Herunder har der særligt været fokus på, hvilken betydning CV-opbygningen og den refleksion eller evaluering, der kan ligge i dette, kan have for på samme tid formulere sin faglige profil og begyndende fagidentitet samt at kommunikere denne. Det ses som en refleksiv backstage – frontstage bevægelse, der har en del lighedspunkter med en læringsportfolio (Saltofte og Krill, 2017). Dette potentiale blev undervejs i projektet tydeligt i den vinklede interesse for, hvordan en teknoantropologi-studerende arbejdede med portfolio, og inden for hvilke aspekter den havde betydning som en måde at formulere og tydeliggøre en vanskelig definerbar faglighed – bl.a. i forhold til potentielle arbejdsgivere.

Resultatet fremgik bl.a. ud fra et kvalitativt interview med en teknoantropologi-studerende, der netop formulerede et behov for og interesse i at arbejde med portfolio, der i indhold og tid strækker sig ud over hvad der er relateret til opfyldelse af fagmålene på kurset. Foranlediget af ukendskab til den nye uddannelse Teknoantropologi havde denne studerende sat sig for at for at dokumentere og fremreflektere, hvilken betydning de forskellige fagelementer og hans specifikke erfaringer og læring har for opbyggelse af fagprofil og -kompetencer.

Observationerne udført som led i undervisningen på Teknoantropologi samt det konkrete interview med den studerende førte til at betragte portfolio arbejdsformen som en måde at underbygge et CV. Desuden kunne "CV – opbygningen" ses som et aktivt dokument, der kan fastholde og synliggøre og dermed potentielt føre til en skærpet kommunikation af faglig identitet baseret på konkrete læringserfaringer.

I efterfølgende plenumsessioner var der på hver uddannelse et par studerende, der gav udtryk for at de ved øvelserne var kommet i tanke om erfaringer forud for deres uddannelse, som de brugte i deres nuværende studier, og som havde betydning for deres forståelse og opbygning af fagprofil. Det formodes at være en læring eller synliggørelse af kompetence, som de ikke ville være kommet i tanke om, hvis det ikke var for den konkrete evaluering og refleksion. Hovedindtrykket fra eksperimentet var imidlertid, at det var vanskeligt for de studerende at arbejde med dokumentation af erfaringer og forstå, hvordan og hvad der kan være relevant at reflektere over og til hvilket formål.

7. Konklusion og anbefalinger

Vores undersøgelser af de studerendes praksis-/praktikforløb gennem registrering af oplysninger fra deres praksis-/praktikkontrakter og fra den gennemførte survey på tværs af uddannelserne viser, at disse på forskellig vis styrker deres kompetencer og relationer til praksis. Dette kan derfor samlet set betragtes som en styrkelse af deres employability, uanset at praksis-/praktikforløbet kun i nogle tilfælde fører til en efterfølgende ansættelse på stedet. Dette sker dog oftere for de studerende på

Business-uddannelserne end for de andre to uddannelses typer. Flertallet af de Business-studerende er i private virksomheder, flertallet af LFP-studerende er i offentlige institutioner (typisk kommuner og uddannelsessteder), mens de Teknoantropologi er blandet på privat/offentlig. På tværs af steder og uddannelser gælder, at de studerende generelt oplever at have fagligt relevante opgaver i løbet af deres praksis-/praktikophold. Arbejdsgiverne udtrykker stor tilfredshed med at have studerende fra AAU i praksis/praktik men efterlyser samtidig, at de studerende er mere løsningsorienterede i deres projekter.

De studerende efterlyser for deres vedkommende, at studierne retter sig mere ind mod praksis. De gør sig mange refleksioner over forholdet mellem teori og praksis, men knytter i disse ikke eksplicit an til PBL. De LFP-studerende i særdeleshed gør sig mange og forskelligartede erfaringer med portfolio som refleksionsredskab. Heraf er det væsentligt at bemærke, at portfolioen ses som velegnet til at dokumentere egne læreprocesser og faglige kompetencer, hvor de studerende særligt nævner udviklingen og dokumentationen af en faglig identitet – og på den måde knytter an til praksisforløbet. Vi noterer os dog, at der her er et uudnyttet potentiale i forhold til at tydeliggøre, hvordan PBL-kompetencer indgår og støtter dem i deres praksisnære projekter.

Vores anbefalinger i forhold til at indarbejde en refleksiv tilgang omkring egen læring på en kandidatuddannelse er, det kræver at portfolio-elementet bliver gennemgående og tilbageværende, samt at det løbende i studiet forbindes med at opbygge den studerende fagidentitet. En helt konkret måde dette kan foregå er ved, at det er et fast indslag at skulle arbejde med en portfolio- lignende tilgang til erfaringer og kompetence som del af semestrenes både del- og endelige evalueringer. Desuden vil den gennemgående dokumentation, sprogliggørelse og kommunikation af egne kompetencer, kunne forbindes med en løbende CV-skrivning. Det indebærer, at evaluering på den måde i højere grad bredes ud til at blive "formativ" og ikke udelukkende ses som noget, der anvendes til at kvalitetssikre uddannelsen. Det er således vigtigt at give mulighed for, at de studerende kan se dokumentations- og refleksionsprocesser som meningsfulde i forhold til bevidst- og sprogliggørelse af faglige og individuelle kompetencer.

Eksperimentet har bidraget med ny viden om, at der med fordel i starten af kandidatuddannelser kan foretages individuelle og gruppe refleksionsøvelser, hvor den enkelte studerende tydeliggør sine bachelor kompetencer og hvilken betydning, disse har for deres tilgang til kandidaten og herved åbner op for den individuelle faglige profilskabelse som en løbende proces igennem kandidatstudiet.

Litteratur

Saltofte, M. & Krill, C. 2017. *Portfolio i praksis. Læring, refleksion og kreativitet*. Hans Reitzels Forlag.

Bilag: Temanotat 1, 2, 3 og 4.